

УДК 331.458 (075.8)

**ОПРАЦЮВАННЯ ТЕМИ «ПРАВИЛА ОХОРОНИ ПРАЦІ У ГАЛУЗІ
ТРАНСПОРТНОГО ГОСПОДАРСТВА» СТАРШОКЛАСНИКАМИ ПІД
ЧАС ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ
«АВТОСПРАВА»**

Доможирський Євгеній

Науковий керівник: канд. тех. наук, доцент Ткачук А.І.

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені

Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна

У статті розглянуто нові підходи до профільного вивчення учнями 10 класу уявлень з правових та організаційних основ та правил охорони праці у галузі транспортного господарства на уроках «Технологій» за спеціалізацією «Автосправа». Наведено основні положення наказу «Про затвердження Правил охорони праці на автомобільному транспорті». Показано, що організація роботи з технічного обслуговування, ремонту і перевірки технічного стану транспортних засобів повинна виконуватися із дотриманням вимог правил охорони праці та інших нормативно-правових актів.

***Ключові слова:** технологічна освіта, профільне навчання, автосправа, правила охорона праці.*

**Employment of the theme «Rules of protection of labor in the field of
transportation» by high school students at the time of professional education by
specialization «Auto business»**

Ye. Domozhyrs'kyj

Scientific supervisor: Candidate of Technical Sciences, Associate Professor

Tkachuk A.I.

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University,

Kropyvnytsky, Ukraine

In the article new approaches to the profile study of students of the 10th class of representations on the legal and organizational bases and rules of labor protection in the field of transportation at the lessons of "Technologies" on the specialty "Auto business" are considered. The main provisions of the Order "On Approval of the Rules of labor protection on transportation" are given. It is shown that the organization of work on maintenance, repair and inspection of the technical condition of vehicles must be carried out in compliance with the requirements of the rules

of labor protection and other regulatory acts.

Key words: *technological education, profile training, auto business, rules of labor protection.*

Постановка проблеми. Профільне навчання "Технологій" за спеціалізацією "Автосправа" учнів 10 класу починається з вивчення семи тем першого розділу "Охорона праці": правові та організаційні основи охорони праці; правила охорони праці у галузі транспортного господарства; охорона навколишнього середовища; основи пожежної безпеки; основи електробезпеки; основи гігієни праці, виробничої санітарії, медичні огляди; надання першої допомоги потерпілим при нещасних випадках [5]. В самій міністерській навчальній програмі закладів загальної середньої освіти "Технології 10-11 класи. Профільний рівень. Спеціалізація "Автосправа" по темі 1.2. "Правила охорони праці у галузі транспортного господарства" пропонується наступний зміст навчального матеріалу: 1) загальні питання безпеки праці, перелік робіт з підвищеною небезпекою при обслуговуванні і експлуатації автомобілів; 2) вимоги безпеки праці при обслуговуванні і експлуатації автотранспорту, та при використанні при цьому механізмів, обладнання та устаткування; 3) зони небезпеки при експлуатації та обслуговуванні автомобілів, механізмів та устаткування; 4) світлова і звукова сигналізації, попереджувальні надписи, сигнальні фарбування, знаки безпеки; 5) небезпечність та шкідливість речовин і матеріалів, що використовуються в автотранспорті, засоби індивідуального захисту від небезпечних і шкідливих виробничих факторів (спецодяг, спецвзуття, пристосування, оснастки, спецінструменти); 6) обов'язковий комплект необхідних запчастин, пристосувань, інструментів, речовин і матеріалів, необхідних для безпечної експлуатації автомобілів, вимоги охорони праці у навчально-виробничих приміщеннях навчальних закладів. При цьому, в якості очікуваних результатів визначається: 1) діяльнісний компонент – описує вимоги безпеки під час перевірки технічного стану автомобільної техніки та усунення несправностей перед початком роботи, опрацьовує й обговорює потрібну інформацію з різних джерел; 2) знаннєвий компонент – наводить

приклади робіт з підвищеною небезпекою, розрізняє види небезпечних зон при обслуговуванні техніки, пояснює правила охорони праці в автомобільній галузі. Проте, вивченню останніх приділено не достатньо уваги.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз науково-педагогічної літератури показав, що проблемами вивчення автосправи та охорони праці в галузі автомобільного транспорту займалися багато науковців: О.В. Войналович, Є.І. Марчишина, Д.Г. Кофто, К.В. Данова, П.Р. Левковець, Д.В. Зеркалов, О.І. Мельниченко, О.Г. Казаченко, В.Б. Сопіга, І.П. Пістун, Й.В. Хом'як [1; 2; 3; 4; 7; 8]. Проте, проблема вдосконалення опрацювання матеріалу з охорони праці в транспортному господарстві учнями 10 класу при профільному вивченні "Технологій" за спеціалізацією "Автосправа" розроблена не достатньо.

Метою статті є визначення та розкриття особливостей вивчення учнями 10 класу правил охорони праці у галузі транспортного господарства на уроці "Технологій" за спеціалізацією "Автосправа".

Методи дослідження: вивчення, порівняльний аналіз, узагальнення, систематизація науково-методичної та науково-практичної літератури з теми дослідження; системний і проблемно-пошуковий методи для обґрунтування шляхів удосконалення процесу вивчення охорони праці в галузі транспортного господарства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Опрацювання учнями 10 класу правил охорони праці у галузі транспортного господарства при профільному вивченні "Технологій" за спеціалізацією "Автосправа" реалізується під час уроків на тему "Правові та організаційні основи охорони праці у галузі транспортного господарства" та "Правила охорони праці у галузі транспортного господарства", метою яких є формування знань учнів про основні завдання системи стандартів безпеки праці (зниження і усунення небезпечних та шкідливих виробничих факторів, створення ефективних засобів захисту працюючих), галузеві стандарти, відповідальність за порушення законодавства про працю, правил та інструкцій з охорони праці, основні причини травматизму і професійних захворювань, розслідування та облік

нешасних випадків на виробництві, професійних захворювань і професійних отруєнь на автотранспорті.

При вивченні даного матеріалу слід наголосити, що згідно чинного наказу МНС України "Про затвердження Правил охорони праці на автомобільному транспорті" № 964 від 09.07.2012 р. [6], встановлені вимоги правил поширюються на всіх суб'єктів господарювання, які організують або здійснюють роботи на автомобільному транспорті, при цьому на кожному підприємстві розробляються інструкції з охорони праці та проводяться періодичні навчання і перевірки знань з питань охорони праці та пожежної безпеки, інструктажі працівників підприємств. Забороняється допускати до роботи працівників, які не пройшли навчання та перевірку знань з питань охорони праці та пожежної безпеки.

Згідно зі статтею 13 Закону України "Про охорону праці" від 14.10.1992 р. № 2694-ХІІ (в редакції від 20.01.2018 р.), роботодавець зобов'язаний створити на кожному робочому місці в кожному структурному підрозділі умови праці відповідно до вимог чинного законодавства, а також забезпечити додержання вимог щодо прав працівників у сфері охорони праці. З цією метою роботодавець забезпечує розробку і функціонування системи управління охороною праці. Згідно зі статтею 5 усі працівники повинні бути поінформовані роботодавцем під підпис про умови праці на підприємстві, наявність на робочому місці, де вони будуть працювати, небезпечних і шкідливих виробничих факторів, які ще не усунуто, можливі наслідки їхнього впливу на здоров'я та про права працівників на пільги і компенсації за роботу в таких умовах відповідно до чинного законодавства та колективного договору. Для організації виконання правових, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних, соціально-економічних і лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на запобігання нещасним випадкам, професійним захворюванням і аваріям у процесі праці, роботодавець створює службу охорони праці.

Відповідно до Переліку робіт з підвищеною небезпекою, затвердженого наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від

26.01.2005 р. № 15, з урахуванням специфіки виробництва роботодавцем розробляються і затверджуються відповідні переліки робіт з підвищеною небезпекою, для проведення яких потрібні спеціальне навчання і щорічна перевірка знань з питань охорони праці. Для виконання робіт з підвищеною небезпекою роботодавець наказом по підприємству визначає коло осіб, відповідальних за безпечне їх проведення. На роботи з підвищеною небезпекою розробляються і вивішуються на робочих місцях технологічні карти та забезпечується їх виконання.

Кожний працівник до початку роботи повинен переконатись у безпечному стані свого робочого місця, перевірити справність запобіжних пристроїв, інструментів, механізмів, необхідних для виконання роботи. У разі виявлення працівником порушень безпечного стану робочого місця, які він сам не може ліквідувати, він, не починаючи роботи, повинен повідомити про них посадовій особі, в обов'язки якої покладено здійснення контролю за безпечним виконанням робіт. Роботодавець зобов'язаний забезпечити працівників нормативно-правовими актами та актами підприємства з охорони праці, дотримання вимог яких під час роботи забезпечує безаварійні та безпечні умови праці. Працівники підприємств зобов'язані знати і виконувати вимоги правил, інструкцій з охорони праці, відповідні правила поведінки з транспортними засобами, машинами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва, користуватися засобами колективного та індивідуального захисту, дотримуватися зобов'язань щодо охорони праці, передбачених колективним договором (угодою) та правилами внутрішнього трудового розпорядку підприємства.

З огляду на вищезазначене, організація роботи з технічного обслуговування, ремонту і перевірки технічного стану транспортних засобів повинна виконуватися із дотриманням вимог правил охорони праці та інших нормативно-правових актів, а порядок проведення технічного обслуговування і ремонту транспортних засобів – відповідно до Положення про технічне обслуговування і ремонт дорожніх транспортних засобів автомобільного

транспорту, затвердженого наказом Міністерства транспорту України 30.03.1998 р. № 102. Технічне обслуговування та ремонт транспортних засобів проводяться на спеціально відведених ділянках, робочих місцях (постах), які оснащені необхідним устаткуванням, пристроями, інструментом, приладами згідно з нормативно-технологічною документацією. Розташування постів технічного обслуговування та ремонту, відстань між транспортними засобами, що установлені на цих постах, а також між транспортними засобами і конструкціями будівель повинні відповідати нормам технологічного проектування. Установлювати транспортні засоби в кількості, що перевищує норму, порушувати спосіб розстановки, зменшувати відстань між транспортними засобами і елементами будівель не допускається. Працівники, які проводять технічне обслуговування та ремонт транспортних засобів, агрегатів, вузлів та деталей, повинні забезпечуватись справним інструментом та пристроями, що відповідають вимогам безпеки. Перед початком роботи слід перевірити весь інструмент, несправний інструмент необхідно замінити. Під час знімання та установки деталей, вузлів і агрегатів вагою 30 кг чоловіками і 10 кг жінками (до двох разів на годину) і 15 кг чоловіками і 7 кг жінками (більше двох разів на годину) необхідно використовувати підйомно-транспортні механізми, які обладнані спеціальними пристроями (захватами).

Висновки. Отже, процес вивчення учнями 10 класу правил охорони праці у галузі транспортного господарства має бути нерозривно пов'язаним з профільним навчанням "Технологій" за спеціалізацією "Автосправа", оскільки забезпечення безпечних та нешкідливих умов праці на автомобільному транспорті є однією з найважливіших умов підвищення ефективності даної галузі виробництва. **Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження** пов'язані з розробкою та удосконаленням методичного забезпечення вивчення старшокласниками матеріалу з охорони навколишнього середовища та пожежної безпеки в галузі транспортного господарства.

Список літератури

1. Войналович О.В. Охорона праці на автотранспорті АПК : навчальний посібник / О.В.

- Войналович, Є.І. Марчишина. – К. : Основа, 2015. – 472 с.
2. Войналович О.В. Охорона праці в галузі (автомобільний транспорт). Підручник для студентів вищих навчальних закладів зі спеціальності "Транспортні технології (автомобільний транспорт)" / О.В. Войналович, Є.І. Марчишина, Д. Г. Кофто. – К.: Центр учбової літератури, 2018. – 695 с.
  3. Данова К.В. Конспект лекцій з дисципліни "Охорона праці в галузі" (Транспорт і транспортна інфраструктура) / К.В. Данова; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Х. : ХНУМГ, 2014. – 76 с.
  4. Левковець П.Р. Управління автомобільним транспортом: Навчальний посібник / Левковець П.Р., Зеркалов Д.В., Мельниченко О.І., Казаченко О.Г. // За ред. Д.В. Зеркалова. – К.: Арістей, 2006. – 416 с.
  5. Навчальна програма закладів загальної середньої освіти "Технології 10-11 класи. Профільний рівень. Спеціалізація "Автосправа". – МОН України, 2017. – 34 с.
  6. Наказ МНС України "Про затвердження Правил охорони праці на автомобільному транспорті" № 964 від 09.07.2012 р. (НПАОП 0.00-1.62-12).
  7. Сопіга, Віктор Борисович. Підготовка майбутніх учителів загальнотехнічних дисциплін до навчання автосправи старшокласників загальноосвітньої школи : Дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Віктор Борисович Сопіга. – Тернопільській національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2015 . – 237 с.
  8. Пістун І.П. Охорона праці на автомобільному транспорті: Навчальний посібник / І.П. Пістун, Й.В. Хом'як, В.В. Хом'як. – Суми: ВТД "Універсальна книга", 2005. – 374 с.